

BESLUIT

Nummer 102746/47.BT522

Betreft zaak:

Besluit van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit tot invoering van een expliciete veiling op de NorNed-kabel (wijziging voorwaarden ex artikel 31, lid 1, sub a en c, van de Elektriciteitswet 1998)

I. Inleiding

1. Met onderhavig besluit geeft de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad) uitvoering aan artikel 37, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 (hierna: de E-wet). Op grond van die bepaling stelt de Raad de voorwaarden vast met inachtneming van de voorstellen van de gezamenlijke netbeheerders en de belangen genoemd artikel 36, eerste lid, onderdelen b tot en met f en de Ministeriële Regeling inzake tariefstructuren en voorwaarden elektriciteit¹.
2. Aanleiding van dit besluit vormt een door de gezamenlijke netbeheerders bij brief van 10 augustus 2007 (door de Raad ontvangen op 13 augustus 2007) ingediend gewijzigd voorstel tot wijziging van de voorwaarden bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdeel a van de E-wet (de Netcode). Het gewijzigde voorstel betreft de invoering van een expliciete veiling van dagcapaciteit op de landsgrensoverschrijdende verbinding tussen Nederland en Noorwegen (hierna: de NorNed-kabel).
3. Ondanks het feit dat het mechanisme van expliciete dag vooruit veiling in beginsel niet de voorkeur van de Raad geniet, is er, gezien de huidige omstandigheden, waarin de oorspronkelijke optie van marktkoppeling onmogelijk is, geen ander bevredigend alternatief. De tijdelijke aard van de bij dit besluit ingevoerde oplossing dient dan ook onderstreept te worden. Daarbij kan worden aangetekend dat op internationaal niveau

¹ Staatscourant 13 januari 2005, nr. 9 / pag. 11.

weliswaar afspraken zijn gemaakt over het wegnemen van de bestaande barrières, maar dat de implementatie daarvan nog enige tijd zal vergen.

4. Onderhavig besluit stelt de voorwaarden uit de Netcode vast over het veilingmechanisme dat zal gelden op de NorNed-kabel. De Raad komt tot zijn besluit op grond van het hierna volgende.

Leeswijzer

5. Dit besluit is als volgt ingedeeld. Hoofdstuk II gaat in op de procedurele aspecten van de besluitvorming. De voorgeschiedenis die heeft geleid tot onderhavig besluit wordt in hoofdstuk III uiteen gezet. Hoofdstuk IV beschrijft het wettelijk kader gevolgd door het beoordelingskader hoofdstuk V. Hoofdstuk VI beschrijft het gewijzigd voorstel van de gezamenlijk netbeheerders. De toetsing van de Raad staat in hoofdstuk VII. Tot slot bevat hoofdstuk VIII het dictum.

II. Procedure

6. Bij brief van 12 april 2007 heeft de Raad een voorstel ontvangen van de gezamenlijke netbeheerders voor wijziging van de voorwaarden als bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdelen a en c, van de E-wet.
7. Bij brief van 16 juli 2007 heeft de Raad, in verband met internationale ontwikkelingen, door middel van een zogenaamde wijzigingsbrief op grond van artikel 36, derde lid, van de E-wet de gezamenlijke netbeheerders verzocht het voorstel van 12 april 2007 te wijzigen.
8. Naar aanleiding van de brief van de Raad van 16 juli 2007 hebben de gezamenlijke netbeheerders bij brief van 10 augustus 2007 het gewijzigd voorstel ingediend.
9. Door middel van een kennisgeving in de Staatscourant van 14 augustus 2007² en een mededeling op de website³ heeft de Raad marktpartijen en marktorganisaties de gelegenheid geboden hun zienswijze te geven over het gewijzigde voorstel en is tevens een hoorzitting aangekondigd.
10. Naar aanleiding van de terinzagelegging heeft de Raad (schriftelijke/ digitale) zienswijzen ontvangen van Statkraft GmbH, Morgan Stanley, VOEG en VEMW.

² Staatscourant 14 augustus 2007, nr. 155/ pag. 10.

³ www.dte.nl.

11. Op 13 september 2007 heeft ten kantore van DTe een hoorzitting plaatsgevonden waar het gewijzigd voorstel is besproken. Tijdens de hoorzitting waren vertegenwoordigers aanwezig van Vereniging Ephrin, Nuon, Electrabel, Sleat, APX, TenneT en Allen Overy (namens Statnett).

III. Voorgeschiedenis van het gewijzigd voorstel

Het NorNed-besluit

12. Bij besluit van 23 december 2004 (hierna: NorNed-besluit⁴) heeft de toenmalige Directeur van de Dienst Toezicht Energie de aanvraag van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet - waarin wordt verzocht om toestemming om de NorNed-kabel te mogen financieren met behulp van de opbrengsten als bedoeld in artikel 31, zesde lid, van de E-wet - toegewezen.
13. In het NorNed-besluit is in randnummer 22 e.v. uiteen gezet dat de Raad positief staat tegenover uitbreiding van interconnectiecapaciteit. Uitbreiding van de interconnectiecapaciteit kan de liquiditeit van de Nederlandse markt in belangrijke mate verbeteren. Een liquide markt is noodzakelijk voor het realiseren van effectieve concurrentie en efficiënte marktwerking. Daarnaast is uitbreiding in overeenstemming met het beleid van de Europese Commissie en sluiten het Nederlandse en Noorse elektriciteitsproductiepark goed op elkaar aan.
14. Het NorNed-besluit gaat blijkens randnummers 102 en 103 en in lijn met de aanvraag van TenneT uit van de totstandkoming van marktkoppeling. Een noodzakelijk voorwaarde daarvoor is de realisatie van een impliciete veiling.
15. Bijlage A van het NorNed-besluit bevat de voorwaarden waaronder toestemming is gegeven om de NorNed-kabel te mogen financieren uit de veilingopbrengsten.
16. In randnummer 21 van de bijlage wordt TenneT verplicht voor 1 januari 2006 - conform de in artikel 31 en volgende, van de E-wet omschreven procedure - zorg te dragen voor een voorstel tot wijziging van de Netcode. In de Netcode moet een regeling worden opgenomen ten behoeve van de bepaling van de capaciteit van de kabel en de toewijzing daarvan aan marktpartijen op basis van marktkoppeling. De regeling dient in werking te

⁴ Het NorNed-besluit is toegankelijk via: http://www.dte.nl/images/101783-2-76%20BesluitAanvraagTenneT_tcm7-9160.pdf.

kunnen zijn op de datum van ingebruikname van de NorNed-kabel. Deze ingebruikname staat nu⁵ gepland voor november 2007.

17. Randnummer 25 van de bijlage stelt dat indien op enig moment blijkt dat marktkoppeling niet mogelijk is, de allocatie van transportcapaciteit op een andere marktconforme wijze plaats dient te vinden.

Formele voorgeschiedenis huidig gewijzigd voorstel

18. In kader van de trilaterale marktkoppeling van Nederland, België en Frankrijk (TLC regio) heeft DTe geconstateerd dat het voorstel tot wijziging van de technische codes elektriciteit van 19 december 2005 niet voldeed aan het bepaalde in het NorNed-besluit. In de wijzigingsbrief van DTe van 16 augustus 2006 heeft DTe TenneT gevraagd voor 31 december 2006 alsnog een voorstel te doen tot wijziging van de codes voor marktkoppeling met Noorwegen. In reactie hierop heeft TenneT aangegeven dat deze gestelde termijn onhaalbaar was. De twee belangrijkste redenen hiervoor waren de problemen rondom (i) de harmonisatie van de Gate Closure Time (de sluitingstijd van de energiebeurs, hierna: GCT) tussen de TLC regio en Noorwegen (Nordic regio) en (ii) de bereidheid van de Belgische en Franse beurzen om hun bieddata te delen ten behoeve van de marktkoppeling met NorNed.
19. Op 19 februari 2007 hebben de toezichthouders, de transmissiesysteembeheerders en de energiebeurzen uit Noorwegen en Nederland gezamenlijk gesproken over de problemen rondom de introductie van marktkoppeling tussen Nederland (TLC regio) en Noorwegen.
20. Op 12 april 2007 heeft de Raad een voorstel tot wijziging van de Netcode en de Systemcode ontvangen voor de introductie van marktkoppeling met betrekking tot NorNed.
21. De problemen rondom de harmonisatie van de GCT en de data-uitwisseling bleken echter nog niet opgelost, Naar het oordeel van de Raad was daarom een wijziging van het codevoorstel van 12 april 2007 noodzakelijk. Als gevolg hiervan heeft de Raad op 16 juli 2007 de gezamenlijke netbeheerders een zogenaamde wijzigingsbrief gestuurd.
22. De Raad heeft op 13 augustus 2007 het gewijzigd voorstel tot wijziging van de Netcode ontvangen.

⁵ Ten tijde van de hoorzitting ten kantore van DTe op 13 september 2007 was de geplande datum van ingebruikname 31 oktober 2007. Door slechte weersomstandigheden is deze datum verschoven naar (de tweede helft van) november.

Achtergrond problematiek marktkoppeling

23. Als gevolg van de internationale verwevenheid van de regionale energiemarkten zijn bij de totstandkoming van de NorNed-kabel partijen uit verschillende landen direct en indirect betrokken. De Noorse regels en de regels zoals voorgesteld in het gewijzigde codevoorstel zullen met elkaar in overeenstemming moeten zijn en zullen - mede met het oog op de geldende Europese regelgeving op dit vlak⁶ - rekening moeten houden met reeds geldende regels in de gekoppelde markten in de Nordic- en de TLC-regio. Dat vergt niet alleen afstemming tussen Nederlandse en Noorse (Scandinavische) autoriteiten maar ook met de Franse en Belgische autoriteiten. Uiteindelijk zullen partijen consensus moeten bereiken over de regels die in Nederland en in Noorwegen zullen gelden.
24. De Nederlandse elektriciteitsmarkt is op dit moment gekoppeld met die van België en Frankrijk (de zogenaamde trilaterale koppeling (TLC)). Dit heeft in de desbetreffende landen onder meer geresulteerd in een geharmoniseerde GCT van 11.00 uur. Ten behoeve van de totstandkoming van deze marktkoppeling zijn bij besluit van de Raad van 15 november 2006 de Netcode en de Systemcode gewijzigd.
25. De Noorse elektriciteitsmarkt is gekoppeld met Zweden, Denemarken en Finland (de zogenaamde Nordic-regio). De landen binnen deze regio kennen een andere GCT dan de landen van de TLC-regio. De GCT in de Nordic-regio is vastgesteld op 12.00 uur.
26. Voor het koppelen van de TLC markt en de Nordic markt is het nodig dat de GCT wordt geharmoniseerd op 11 uur of 12 uur (of een ander geharmoniseerd tijdstip).
27. Zowel de TLC-regio als de Nordic-regio zullen worden gekoppeld met de Duitse elektriciteitsmarkt via lopende projecten. Duitsland kent een GCT van 12.00 uur en maakt onderdeel uit van de zogenaamde CWE-regio (die bestaan uit de landen van de TLC-regio, Duitsland en Luxemburg). Aldus komt marktkoppeling tot stand tussen de Nordic-regio en de CWE-regio. Voor marktkoppeling is echter vereist dat de verschillende regio's een identieke GCT hanteren en dat de relevante partijen zoals transmissiesysteembeheerders en energiebeurzen hun medewerking verlenen (bijvoorbeeld met betrekking tot de benodigde informatie-uitwisseling).

Onafhankelijk onderzoek naar GCT

⁶ Vgl. Hoofdstuk IV, wettelijk kader, Europese regelgeving.

28. Onderzoeksbureau Frontier Economics heeft in opdracht van de toezichthouders uit de CWE-regio, Noorwegen en Denemarken de implicaties van een geharmoniseerde GCT⁷ voor de verschillende landen onderzocht. Frontier Economics concludeert dat een GCT van 12.00 uur vermoedelijk het meest pragmatische tijdstip is maar benadrukt dat er nog wel een aantal kwesties aangepakt moet worden alvorens harmonisatie doorgang kan vinden. Daarvoor is de medewerking en inzet van diverse partijen uit verschillende landen nodig.

Memorandum of Understanding

29. Op 6 juni 2007 hebben de betrokken ministers, toezichthouders en transmissiesysteembeheerders en elektriciteitsbeurzen uit de CWE-regio alsmede het platform van marktpartijen het Memorandum of Understanding (hierna: MoU) ondertekend. De betreffende ondertekenaars zijn in het MoU onder meer overeengekomen al het mogelijke te doen om uiterlijk in januari 2009 marktkoppeling tot stand te brengen in de CWE-regio. Het MoU ondersteunt het proces van regionale integratie van elektriciteitsmarkten tot een Europese energiemarkt die in overeenstemming is met de Richtlijnen 2003/54 en 2005/89, alsmede Verordening 1228/2003. Onderdeel van Verordening 1228/2003 zijn de richtsnoeren van de Europese Commissie. Deze richtsnoeren zijn onder meer gericht op de totstandkoming van een geharmoniseerde GCT binnen de regionale Europese energiemarkten⁸.
30. De marktkoppeling in de CWE-regio ondersteunt een bredere Europese marktintegratie. Zo houdt het MoU rekening met lopende projecten, waaronder het NorNed-project⁹. Noorse partijen worden - voor zover noodzakelijk - op uitvoerend en organisatorisch niveau betrokken bij het MoU om compatible oplossingen te bereiken. Het MoU voorziet voorts in een planning ten aanzien van de uitwerking ervan.¹⁰ Inmiddels hebben de diverse partijen die het MoU hebben ondertekend aangegeven een geharmoniseerde GTC van 12.00 uur in principe te ondersteunen¹¹. Hiermee is een belangrijke stap gezet

⁷ Bij het onderzoek zijn alle relevante partijen - zoals energiebeurzen, transmissie systeembeheerders en marktpartijen - uit de landen uit de CWE-regio en de Nordic-regio betrokken. Het onderzoek is toegankelijk via:

http://www.dte.nl/nederlands/elektriciteit/marktmonitor/Publicaties_Groothandelsmarkt_en_Marktmonitoring_Elektriciteit.asp.

⁸ Vgl. artikel 3.5, aanhef, en onderdeel d, van de richtsnoeren, behorende bij Verordening 1228/2003

⁹ Vgl. randnummer 13, aanhef en onderdeel iii, van het MoU.

¹⁰ Op 1 november 2007 moeten de transmissiesysteembeheerders en de energiebeurzen een voorstel doen voor één GCT voor de CWE-regio, Vgl. randnummer 22, aanhef, onderdeel iii, sub a, van het MoU.

¹¹ Support Group 1 (allocation methods & optimizing interconnection capacity) Pentilateral Energy Forum d.d. 23 augustus 2007.

naar marktkoppeling in de CWE-regio en naar marktkoppeling tussen de CWE-regio en de Nordic-regio.

Internationaal overleg na 12 april 2007 (indiening initieel codewijzigingsvoorstel)

31. Op 25 april 2007 is overleg gevoerd tussen de toezichthouders uit Noorwegen, België, Frankrijk, Duitsland en Nederland, de energiebeurzen van Scandinavië, België, Frankrijk, Duitsland en Nederland, de transmissiesysteembeheerders uit Noorwegen, België, Frankrijk, Nederland en een drietal transmissiesysteembeheerders uit Duitsland. Alle partijen onderschreven de noodzaak de GCT te harmoniseren ten behoeve van marktkoppeling tussen de CWE-regio en de Nordic-regio. De implementatie van een geharmoniseerde GCT zal echter tijd vergen¹². Daarom is gesproken over een interim-oplossing voor de periode dat marktkoppeling nog niet is gerealiseerd maar de NorNed-kabel al wel gereed is.
32. Op 23 mei 2007 is overleg gevoerd tussen de Noorse en de Nederlandse toezichthouders (NVE en DTe), de Noorse en de Nederlandse transmissiesysteembeheerders (Statnett en TenneT) en de Nederlandse en de Scandinavische energiebeurzen (APX en NordPool Spot). Partijen onderkennen dat een geharmoniseerde GCT niet zal zijn gerealiseerd op het moment dat de NorNed-kabel gereed is. Gesproken is over een interim-oplossing voor marktkoppeling zonder dat een harmonisatie van de GCT vereist is en waar de medewerking van de Franse en Belgische partijen beperkt of niet nodig is. DTe gaf aan dat ontkoppeling van de TLC-markt door Nederland politiek en beleidsmatig geen optie is. Statnett gaf hierbij aan de introductie van een expliciete veiling en aanpassing van de GCT naar 11.00 uur - vanwege de Noorse vergunningvoorschriften - niet mogelijk was.
33. Bij brief van 1 juni 2007 heeft Powernext - de Franse energiebeurser - aan TenneT en Statnett alsmede aan RTE, Elia, Belpex, Nordpool Spot en APX aangegeven niet verder mee te werken aan de voorgestelde 'Pre-Interim-Solution' maar zich volledig te richten op de totstandkoming van marktkoppeling in de CWE-regio. Powernext merkt nog op een expliciete veiling als een gemakkelijk te implementeren en marktconforme interim-oplossing te zien.
34. Op 19 juni 2007 is overleg gevoerd tussen NVE, DTe, Statnett en TenneT. Hoewel Nord Pool Spot was uitgenodigd, heeft ze op 18 juni 2007 aangegeven niet aanwezig te zijn. NordPool Spot heeft in een memo van 18 juni 2007 gesteld voorstander

¹² De aanwezige toezichthouders hebben toegezegd een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren in verband met de harmonisatie van de GCT's. Het betreft het reeds besproken onderzoek van Frontier Economics.

te zijn van een expliciete veiling als interim-oplossing. Tijdens het overleg is, op basis van een onderzoek naar verschillende interim-oplossing alternatieven, wederom gesproken over een interim-oplossing voor marktkoppeling. DTe benadrukte nogmaals dat ont koppeling van de TLC-markt geen optie is, terwijl Statnett wederom wijst op de beperkingen van hun vergunning. Wijziging van de vergunningvoorschriften is voorbehouden aan de Noorse minister. Een expliciete veiling is alleen bespreekbaar voor zover wordt gegarandeerd dat de expliciete veiling tijdelijk is en er vooraf een uiterste termijn wordt gegeven voor de totstandkoming van marktkoppeling in lijn met de oorspronkelijke besluiten.

35. Op 29 juni 2007 is telefonisch overlegd tussen NVE, Statnett, APX, TenneT en DTe. Statnett vond een expliciete veiling alleen acceptabel als deze tijdelijk zou zijn en marktkoppeling uiterlijk in het eerste kwartaal van 2009 gegarandeerd is. DTe heeft benadrukt dat alle partijen binnen de CWE-regio zich in het MoU hebben gecommitteerd zich ten volle te zullen inspannen in januari 2009 marktkoppeling te bewerkstelligen. Een garantie kan DTe niet geven omdat ze afhankelijk is van de medewerking van de andere partijen bij het MoU.
36. EnergieNed, sectie Handel en Verkoop, heeft de Raad bij brief van 5 juli 2007 laten weten een voorkeur te hebben voor een expliciete veiling voor het geval marktkoppeling niet tijdig gerealiseerd wordt¹³.

IV. Wettelijk kader

Nationale regelgeving

37. Op grond van artikel 5, eerste lid, van de E-wet, is de Raad belast met taken ter uitvoering van de E-wet en de verordening¹⁴, alsmede met het toezicht op de naleving van de E-wet en de verordening, met uitzondering van paragraaf 1a van hoofdstuk 8, van de E-wet.
38. Bij toetsing van het voorstel van de gezamenlijke netbeheerders elektriciteit beoordeelt de Raad of het voorstel in strijd is met de belangen als bedoeld in artikel 36, eerste lid, of met de eisen als bedoeld in artikel 36, tweede lid, van de E-wet.

¹³ Vergelijkbaar met de oplossing zoals die geldt tussen Duitsland en Denemarken in het zogenaamde KONTEK-gebied.

¹⁴ Verordening (EG) Nr. 1228/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003.

39. Op grond van artikel 36, eerste lid, van de E-wet stelt de Raad de tariefstructuren en voorwaarden vast met inachtneming van:
- a Het voorstel van de gezamenlijke netbeheerders bedoeld in artikel 27, 31 of 32 en de resultaten van het overleg, bedoeld in artikel 33, eerste lid,
 - b het belang van het betrouwbaar, duurzaam, doelmatig en milieuhygiënisch verantwoord functioneren van de elektriciteitsvoorziening;
 - c het belang van de bevordering van de ontwikkeling van het handelsverkeer op de elektriciteitsmarkt;
 - d het belang van de bevordering van het doelmatig handelen van afnemers;
 - e het belang van een goede kwaliteit van de dienstverlening van netbeheerders;
 - f het belang van een objectieve, transparante en niet discriminatoire handhaving van de energiebalans op een wijze die de kosten weerspiegelt, en
 - g de in artikel 26b bedoelde regels.
40. Op grond van artikel 36, tweede lid, van de E-wet dienen de vast te stellen voorwaarden de interoperabiliteit van de netten te garanderen en objectief, evenredig en niet discriminerend te zijn.
41. Ingevolge artikel 36, vierde lid, van de E-wet draagt de Raad indien een voorstel als bedoeld artikel 27, 31 of 32 naar zijn oordeel in strijd is met het belang, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, c, d, e of f, van de E-wet, of met de eisen bedoeld in het tweede lid van artikel 36, van de E-wet de gezamenlijke netbeheerders op het voorstel onverwijld zodanig te wijzigen dat deze strijd wordt opgeheven. Artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht is van overeenkomstige toepassing.

Europese regelgeving

42. De richtlijn 98/34/EG¹⁵ van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij zoals gewijzigd bij richtlijn nr. 98/48/EG van 20 juli 1998¹⁶, bepaalt dat alle technische voorschriften aan producten en diensten van de informatiemaatschappij moeten worden genotificeerd aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen. De in dit besluit opgenomen bepalingen omschrijven de vaststelling van een veilingmechanisme, waarbij een keuze wordt gemaakt voor een van twee opties die voorgeschreven staan in de Europese wetgeving. Als zodanig zien de

¹⁵ PB L 204.

¹⁶ PB L 217.

bepalingen niet op een geheel van officiële vermeldingen inzake de kenmerken van een product, noch gaat het om een dienst die elektronisch en op afstand wordt verricht. De wijziging van de wijze volgens welke de veiling wordt uitgevoerd is feitelijk geen dienst die, noch een product dat, in ruil voor beloning wordt geleverd. Hieruit volgt dat de bepalingen van onderhavig besluit geen technische voorschriften of diensten van de informatiemaatschappij in de zin van de richtlijn 98/34/EG inhouden hetgeen notificatie aan de Europese Commissie overbodig maakt.

43. Verordening (EG) Nr. 1228/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003¹⁷ bevat regels betreffende de voorwaarden voor toegang tot het net voor grensoverschrijdende handel in elektriciteit (hierna: de verordening). In artikel 6 van de verordening worden de algemene beginselen inzake congestiebeheer beschreven. In de Bijlage bij de verordening heeft de Commissie zogenoemde richtsnoeren voor congestiebeheer vastgesteld. Deze richtsnoeren maken integraal deel uit van de verordening en hebben een gelijke werking. Bij besluit van 9 november 2006 heeft de Europese Commissie de richtsnoeren gewijzigd.¹⁸
44. Op grond van artikel 8 van de verordening kan de Europese Commissie ten aanzien van specifieke onderwerpen zogenoemde richtsnoeren vaststellen en wijzigen. De Europese Commissie heeft gebruik gemaakt van deze bevoegdheid.
45. Bij besluit van 9 november 2006 heeft de Europese Commissie de richtsnoeren (de zogenoemde congestion management guidelines) gewijzigd¹⁹.
46. Op grond van artikel 2.1. van de richtsnoeren moeten methoden voor congestiebeheer op de markt gebaseerd zijn zodat een efficiënte grensoverschrijdende handel wordt gefaciliteerd. Daarom zal capaciteit alleen worden toegewezen door expliciete (capaciteit) of impliciete (capaciteit en energie) veilingen. Beide methoden mogen worden gebruikt voor een en dezelfde interconnectie. Met betrekking tot intraday handel is continue allocatie mogelijk.
47. Op grond van artikel 3.1. van de richtsnoeren hebben de transmissiesysteembeheerders een coördinerende taak ten aanzien van de toewijzing van interconnectiecapaciteit aan de hand van gemeenschappelijke toewijzingsprocedures.

¹⁷ PB L 176 van 15.7.2003, blz. 1.

¹⁸ PB L 312 van 11.11.2006, blz. 59.

¹⁹ PB L 312 van 11.11.2006, blz. 59.

48. Ingevolge artikel 3.2. van de richtsnoeren moet uiterlijk op 1 januari 2007 tussen de landen van de diverse regio's in de EU een gemeenschappelijke congestiebeheermethode en -procedure voor de toewijzing van capaciteit aan de markt zijn opgezet.
49. Op grond van artikel 3.2. van de richtsnoeren mag ingeval van een interconnectie waarbij landen uit meer dan een specifiek benoemd gebied betrokken zijn een andere congestiebeheermethode worden gebruikt ter verzekering van verenigbaarheid met de methoden die worden toegepast in de verschillende gebieden. In een dergelijk geval stellen de betreffende transmissiesysteembeheerders een methode voor die vervolgens ter beoordeling aan de betreffende regelgevende instanties zal worden voorgelegd.
50. Ingevolge artikel 3.4. van de richtsnoeren worden in de in artikel 3.2. bedoelde gebieden verenigbare congestiebeheerprocedures vastgesteld met als doel een volledig geïntegreerde interne Europese elektriciteitsmarkt tot stand te brengen. De marktpartijen mogen niet worden geconfronteerd met onverenigbare regionale systemen.
51. Ter bevordering van eerlijke en doeltreffende mededinging en grensoverschrijdende handel, dient op grond van artikel 3.5. van de richtsnoeren de coördinatie tussen de transmissiesysteembeheerders alle stappen te bestrijken, gaande van capaciteitsberekening en optimalisering van toewijzing tot veilige exploitatie van het netwerk, en worden verantwoordelijkheden duidelijk verdeeld. Deze coördinatie heeft onder meer betrekking op identieke tijdsbestekken en sluitingstijden²⁰.
52. Noorwegen is partij bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (hierna: EER). Onder de EER vallen ook de bijbehorende Protocolen en Annexen, waaronder de in artikel 24 van de EER genoemde Annex IV betreffende energie. Verordening 1228/2003 maakt blijkens randnummer 20 van Annex IV onderdeel uit van Annex IV. Hieruit volgt dat Noorwegen gebonden is bij de verordening. De gewijzigde richtsnoeren voor congestiebeheer (van 2006) zijn in Noorwegen nog niet aangenomen²¹.

V. Beoordelingskader

53. In onderhavig besluit wordt het gewijzigde voorstel van 10 augustus 2007 tot wijziging van de Netcode zoals ingediend door de gezamenlijke netbeheerders beoordeeld.

²⁰ Hiermee worden de hiervoor besproken Gate Closure Time's (GCT's) bedoeld.

²¹ De formele EER procedure om deze richtsnoeren aan te nemen loopt op dit moment wel.

54. De Netcode bevat de voorwaarden met betrekking tot de wijze waarop netbeheerders en afnemers zich gedragen ten aanzien van het inwerking hebben van de netten, het voorzien van een aansluiting op het net en het uitvoeren van het transport van elektriciteit over het net. Bij de vaststelling van de Netcode dienen door de Raad de belangen van artikel 36, eerste lid, van de E-wet in acht te worden genomen.
55. Binnen de grenzen van de E-wet, de Algemene wet bestuursrecht en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, beschikt de Raad over een discretionaire bevoegdheid bij de vaststelling van voorwaarden als bedoeld artikel 36, eerste lid, van de E-wet en de in dat kader te maken belangenafweging. Afhankelijk van het met het (wijzigings)besluit te bereiken doel, staat het de Raad vrij aan de diverse belangen een verschillend gewicht toe te kennen²².
56. De Raad heeft het gewijzigde codevoorstel tevens beoordeeld in het licht van het NorNed-besluit.

VI. Zienswijzen

57. Diverse partijen hebben hun zienswijze gegeven op het gewijzigde voorstel van 10 augustus 2007 tot wijziging van de Netcode. Een aantal partijen hebben dit schriftelijk gedaan en een aantal mondeling tijdens de hoorzitting ten kantore van DTe op 13 september 2007. Statkraft, Morgan Stanley, VOEG en VEMW hebben schriftelijke zienswijzen ingediend. Tijdens de hoorzitting van 13 september 2007 zijn de Sectie Productie van EnergieNed, Electrabel, EFET, Nuon, Statkraft, APX en TenneT in de gelegenheid gesteld mondeling hun zienswijze te geven of een toelichting te geven op het gewijzigde voorstel.
58. De zienswijzen zijn als volgt samen te vatten:
- Ongebruikte capaciteit van de NorNed-kabel op de dag vooruit markt zou via de intraday markt verkregen moeten kunnen worden. De Netcode zou hierin moeten voorzien.
 - De capaciteit van de NorNed-kabel zou niet alleen via de dag vooruit markt geveld moeten worden. De Netcode zou ook moeten voorzien in lange termijnveilingen, zoals maand- en jaarveilingen. Verder zou een 'Use it or sell it systeem' overwogen kunnen worden om aan te sluiten bij het Noorse financiële hedging systeem.
 - De inbiedplicht op de APX zou niet moeten gelden voor de NorNed-kabel. De inbiedplicht werkt als rem op de markt. Het verplicht verkopen van dagvolumes via

²² Vgl. bijvoorbeeld de uitspraak van het CBb van 11 februari 2005 (LJN: AS7083, Awb 04/511)

de APX hindert onder meer de groei van de financiële afhandeling van importcapaciteit die op de termijnmarkt wordt verworven. Een aanvullende reden om de inbiedplicht niet voor de NorNed-kabel te laten gelden, is gelegen in het feit dat de resultaten van de NorNed-veiling pas een uur later beschikbaar komen dan de Belgisch-Nederlandse en Duits-Nederlandse resultaten. De voorbereidingstijd voor marktpartijen wordt bijna gehalveerd waardoor de kans op fouten met verstreckende gevolgen voor markt en marktpartijen toeneemt.

Tenslotte uiten partijen hun zorgen omtrent de extra transactie-inkomsten die APX zou ontvangen ten gevolge van de inbiedplicht ten aanzien van NorNed.

- d) De keuze voor een expliciete veiling heeft blijkens het NorNed-besluit negatieve financiële consequenties (tot 40 miljoen EURO per jaar) voor de opbrengsten van de NorNed-kabel. De vraag rijst of de keuze voor een expliciete veiling voldoende waarborgen geeft voor het realiseren van een voldoende handelsmarge ter financiering van de kabel. Er is in het voorstel geen beperking in tijd opgenomen ten aanzien van de duur van een expliciete veiling. De voorgestelde expliciete veiling zou uiterlijk tot 1 januari 2009 mogen worden toegepast.
- e) In de aanvraag die uiteindelijk heeft geresulteerd in het NorNed-besluit heeft TenneT aangegeven dat er een *'ramping constraint'* is van 30 MW per minuut. Uit het voorstel blijkt dat er ook sprake is van een *'ramping constraint'* van 600 MW per uur. Dat zou een strengere beperking betekenen. Niet duidelijk is waarom sinds 2004 een strengere beperking nodig is. Evenmin is duidelijk of daarvoor een technische noodzaak is en of deze beperking uit veiligheidsoverwegingen noodzakelijk is. Dat moet echter op grond van artikel 6 van Verordening (EG) 1228/2003 worden aangetoond. De *'ramping constraint'* komt niet in het oorspronkelijke codevoorstel van 12 april 2007 voor en er is in het gebruikersplatform van 15 maart 2007 geen melding van gemaakt. Evenmin heeft de Raad in het wijzigingsverzoek verzocht rekening te houden met een *'ramping constraint'*.
- f) De introductie van een extra *price-area* in Noorwegen is een nieuw feit voor partijen en de gevolgen ervan op de congestion revenues zouden bij Noorwegen moeten worden aangekaart.
- g) Door de komst van NorNed-kabel zou de 400 MW cap versoepeld kunnen worden.
- h) De timing met het oog op het indienen van de energieprogramma's bij TenneT (13.00 uur) enerzijds en de publicatie van de resultaten van de impliciete dag vooruit veiling op de Nord Pool Spot (13.30 uur) anderzijds is onhandig voor marktpartijen. Partijen zouden hun programma's later moeten kunnen indienen bij TenneT. Voor het indienen van energieprogramma's wordt een tijdstip van 14.00 uur voorgesteld.
- i) Het voorstel voorziet dat TenneT de opzet van de veiling tussentijds kan wijzigingen in overleg met DTe. Marktpartijen zouden hier ook bij betrokken moeten worden.
- j) Het voorstel bepaalt dat indien er in beide richtingen minder dan 300 MW gevraagd wordt, de voorkeurrecht dezelfde is als in het voorafgaande uur. Er zou juist naar

het volgende uur gekeken moeten worden (de biedingen daarvan zijn immers bekend).

59. Per brief d.d. 7 september 2007 heeft NMa vragen gesteld aan het Noorse Ministerie van Petroleum en Energie over de mogelijkheid van lange termijn veilingen, saldering van import en export en de mogelijkheid van intraday handel over de NorNed-kabel.
60. Het Noorse Ministerie van Petroleum en Energie heeft per brief d.d. 24 september daarop geantwoord en aangegeven dat lange termijn expliciete veilingen niet wenselijk zijn en dat intraday handel nog niet mogelijk is in Noorwegen en in de zomer van 2008 geïntroduceerd zou kunnen worden. Over saldering wordt ten tijde van dit besluit verder geen uitspraak gedaan omdat het Ministerie formeel nog geen gedetailleerde informatie over het model van expliciete veiling heeft ontvangen van Statnett.

VII. Toetsing gewijzigd voorstel

Noodzaak tot wijziging van het codevoorstel van 12 april 2007

61. De Raad heeft geconstateerd dat vanwege ontwikkelingen op de regionale elektriciteitsmarkten binnen Europa, de implementatie van een impliciete veiling november 2007 - als de NorNed-kabel volgens de laatste planning gereed is - niet haalbaar is.
62. In de periode voorafgaande aan het gewijzigde codevoorstel van 10 augustus 2007 en voorafgaande en na ontvangst van het wijzigingsvoorstel van 12 april 2007 hebben vooral de betrokken Noorse en Nederlandse partijen maar ook partijen uit andere landen binnen de relevante Europese regio's getracht marktkoppeling tot stand te brengen. Dat is niet gelukt. De belangrijkste belemmering bleek de uiteenlopende GCT. Daarnaast speelt ook de medewerking van de relevante partijen met betrekking tot de benodigde informatie-uitwisseling een rol.
63. De Noorse markt is gekoppeld met die van Zweden, Denemarken en Finland (de Nordic-regio). Deze landen hanteren dezelfde GCT (12.00 uur). Nederland, België en Frankrijk (de TLC-regio) hebben eveneens een gekoppelde markt maar met een geharmoniseerde GCT van 11.00 uur. Duitsland heeft een GCT van 12.00 uur. De Duitse markt wordt gekoppeld met de TLC-regio (hetgeen tot de zogenaamde CWE-koppeling moet leiden) en de Nordic-regio. Eenzijdige wijziging van de GCT en dus ont koppeling van Noorwegen uit de Nordic-regio respectievelijk ont koppeling van Nederland uit de TLC-regio is voor partijen uit Noorwegen en Nederland geen optie. Het zou het einde betekenen van een goed functionerende marktkoppeling die na een langdurig proces op

internationaal niveau tot stand is gekomen. Eenzijdige ont koppeling zou grote financiële, politieke en bestuurlijke consequenties en risico's hebben.

64. Hoewel de landen uit de Nordic-regio en die uit de CWE-regio het inmiddels in beginsel eens zijn over een geharmoniseerde GCT voor beide regio's (12.00 uur) is voor de implementatie daarvan waarschijnlijk nog betrekkelijk veel tijd nodig. Daardoor zal deze pas na de ingebruikname van de NorNed-kabel gerealiseerd kunnen worden.
65. Omdat marktkoppeling op korte termijn niet mogelijk is en de NorNed-kabel in november 2007 gereed is, dreigt de situatie te ontstaan dat de markt geen gebruik kan maken van de kabel omdat er geen bruikbaar regelgevend kader is om de capaciteit te alloceren. Dat zou, mede gelet op de grote investeringen die met de aanleg van de NorNed-kabel zijn gemoeid, onacceptabel zijn. Om dit te voorkomen, is het noodzakelijk dat tijdelijk een ander - bruikbaar - allocatiemechanisme voor de NorNed-kabel tot stand komt dat gebruikt wordt tot dat marktkoppeling is gerealiseerd. In de Netcode zullen daartoe regels moeten worden opgenomen.
66. TenneT heeft ten behoeve van de gezamenlijke netbeheerders alternatieven voor een impliciete veiling onderzocht en aan de betrokken Noorse en Nederlandse partijen voorgelegd. De Scandinavische energiebeurs, NordPool Spot, alsmede de sectie Handel en Verkoop van EnergieNed, hebben zich uitgesproken voor een expliciete veiling als tijdelijke oplossing.²³
67. Vorenstaande ontwikkelingen waren voor de Raad aanleiding de gezamenlijke netbeheerders te verzoeken het codevoorstel van 12 april 2007 te wijzigen. Nu een impliciete veiling op korte termijn niet haalbaar bleek en een bruikbare andere methode om de capaciteit van de NorNed-kabel te alloceren in het voorstel van 12 april 2007 ontbrak, zou handel tussen Noorwegen en Nederland praktisch onmogelijk maken terwijl de kabel al wel gereed zou zijn. Daarmee was het voorstel van 12 april 2007 strijdig met het belang van een doelmatig functionerende elektriciteitsvoorziening alsmede met het belang van de bevordering van de ontwikkeling van het handelsverkeer op de elektriciteitsmarkt ondermijnen zoals omschreven in artikel 36, eerste lid, aanhef, onder b en c, van de E-wet.

Keuze voor een expliciete veiling als tijdelijke oplossing

²³ Vgl. de correspondentie van NordPool Spot, EnergieNed, sectie handel en Verkoop en Powernext als genoemd in hoofdstuk 3 van onderhavig besluit. Powernext heeft in de brief van 1 juni 2007 eveneens de expliciete veiling als tijdelijk oplossing gesuggereerd.

68. Het gewijzigde voorstel van 10 augustus 2007 gaat uit van een expliciete veiling. Daarbij wordt de beschikbare transportcapaciteit los van de elektrische energie geveild. Er worden afzonderlijke contracten voor transportcapaciteit en elektrische energie afgesloten.
69. Vanuit Europees rechtelijk perspectief is de keuze voor een expliciete veiling een juiste. Op grond van artikel 2.1. van de richtsnoeren²⁴ moeten methoden voor congestiebeheer op de markt gebaseerd zijn, zodat een efficiënte grensoverschrijdende handel wordt gefaciliteerd. De capaciteit kan daarbij onder meer worden toegewezen door een expliciete (capaciteit) veiling. Met deze methodiek is inmiddels ervaring opgedaan. Ze wordt toegepast voor de allocatie van de capaciteit op de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland maar ook tussen Nederland en België voor wat betreft de jaar- en maandveilingen. Een dergelijk veilingmechanisme kan op eenvoudige wijze en op korte termijn worden geïmplementeerd. Dit is met het oog op het gereedkomen van de NorNed-kabel in november 2007 en het belang dat is gemeoid bij het voorkomen dat de NorNed-kabel niet wordt gebruikt een belangrijk criterium. Daarnaast hebben de Nederlandse marktpartijen zich, via de sectie Handel en Verkoop van EnergieNed²⁵ uitgelaten ten gunste van een expliciete veiling voor het geval een impliciete veiling niet mogelijk is. Dat geldt ook voor de Scandinavische energiebeurs Nord Pool Spot.
70. De Raad benadrukt dat het bestaan van een expliciete veiling voor alle capaciteit van de NorNed-kabel slechts een interim-oplossing is. Marktkoppeling is en blijft, zoals duidelijk tot uitdrukking komt in randnummers 102 en 103 van het NorNed-besluit, het uiteindelijke doel. In het MoU zijn de betrokken partijen overeengekomen dat uiterlijk in januari 2009 marktkoppeling (en dus een geharmoniseerde GCT) in de CWE-regio tot stand komt waarbij de CWE-regio ook met de Nordic-regio gekoppeld kan worden.

Expliciete veiling en specifieke kenmerken NorNed-kabel

71. Het gewijzigde voorstel gaat uit van de methodiek die thans wordt toegepast voor de allocatie van dagcapaciteit van de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland. De codevoorschriften betreffende de impliciete veiling op de NorNed-kabel zijn daarom grotendeels gelijk aan de codevoorschriften die nu al gelden op de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland. Er zijn echter ook verschillen die het gevolg zijn van specifieke karakteristieken van de NorNed-kabel en

²⁴ Die als gezegd onderdeel uitmaken van Verordening (EG) Nr. 1228/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003.

²⁵ In deze sectie zijn de handelaren en leveranciers actief. Dit zijn de partijen die het meest in de praktijk met onderhavige regels van de Netcode te maken zullen hebben.

van de achterliggende elektriciteitsystemen die nopen tot afwijkende codevoorschriften. Voor zover de voorgestelde regels gelijk zijn als de regels die gelden voor de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland ziet de Raad aanleiding deze bepalingen conform het gewijzigde voorstel over te nemen en vast te stellen.

72. De verschillen in regels zijn in hoofdzaak terug te voeren op de regelbeperking (de zogenaamde ramping constraint) van 600 MW per uur die voor de NorNed-kabel geldt (zie randnummer 87). De regelbeperking staat niet toe om in twee opeenvolgende uren een grotere verandering van transportrichting te laten plaatsvinden dan 600 MW. Als gevolg van de regelbeperking wijkt de wijze waarop de capaciteit op de NorNed-kabel wordt toegewezen af van de wijze waarop dat gebeurt bij de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland. De allocatie kent drie fasen: de bepaling van de voorkeursrichting, het eventueel terugbrengen van de capaciteit indien de voorkeursrichting wisselt en het toewijzen van de capaciteit.
73. De sluitingstijden met betrekking tot de NorNed-kabel wijken af van die van de sluitingstijden op de Duits-Nederlandse verbindingen. Marktpartijen kunnen bij de handel over de NorNed-kabel rekening houden met de eventueel op de grensoverschrijdende verbindingen tussen Nederland en Duitsland verkregen capaciteit. De resultaten van de veiling op de NorNed-kabel zijn beschikbaar voordat het bieden op de APX sluit zodat nog op de dag vooruit markt van de APX gehandeld kan worden.

Zienswijzen beoordeeld

74. Diverse partijen hebben in hun zienswijzen opmerkingen gemaakt over het gewijzigde voorstel van de gezamenlijke netbeheerders van 10 augustus 2007 tot wijziging van de Netcode.
75. Hieronder beoordeelt de Raad de schriftelijke zienswijzen alsmede de zienswijzen zoals aan de orde gesteld tijdens de hoorzitting op 13 september 2007 welke reeds zijn samengevat in randnummer 58.

Ad a. Intraday

76. Zowel het Noorse Ministerie als Statnett hebben aangegeven dat intraday handel op de Noorse markt nu niet mogelijk is, maar dat de mogelijkheid van intraday handel wel wordt voorbereid. Dat betekent ook dat de transportcapaciteit van de NorNed-kabel, die na de veiling nog ongebruikt is gebleven, niet alsnog kan worden gealloceerd ten behoeve van intraday handel. Daarom concludeert de Raad dat het Codevoorstel op dit onderwerp niet dient te worden aangepast.

77. De Raad onderschrijft evenwel het belang van grensoverschrijdende intraday handel voor de markt en voor een efficiënt gebruik van de NorNed-kabel in de tijdelijke situatie van een expliciete veiling. Daarnaast is het zo spoedig mogelijk realiseren van grensoverschrijdende intraday handel van belang met het oog op artikel 1.9. van de richtsnoeren (Verordening (EG) Nr. 1228/2003) welke het opstellen van mechanismen voor grensoverschrijdend intraday congestiebeheer voorschrijft per 1 januari 2008. De Raad verzoekt TenneT daarom om in samenwerking met Statnett de mogelijkheid van grensoverschrijdende intraday handel over de NorNed-kabel voor te bereiden en voorstellen in te dienen zodra de mogelijkheid van intraday handel op de Noorse markt is geïntroduceerd.
- Ad b. Dag vooruit en lange termijn veilingen*
78. Verschillende partijen geven aan dat een deel van de beschikbare NorNed capaciteit via middellange en/of lange termijn veilingen toegewezen zou moeten worden. Bijvoorbeeld door middel van maand- en/of jaarveilingen.
79. Het codevoorstel beoogt zo nauw mogelijk aan te sluiten bij het NorNed-besluit, waarin wordt uitgegaan van een impliciete veiling voor alle capaciteit.
80. De Raad is van oordeel dat het codevoorstel inderdaad zo nauw mogelijk bij het NorNed-besluit aansluit. Anderzijds ziet de Raad het belang en nut van middellange en/of lange termijn veilingen voor de toewijzing van transportcapaciteit. Ook eerder heeft de Raad het belang van lange termijn veilingen aangegeven.²⁶
81. Vooralsnog ziet de Raad echter geen mogelijkheden dergelijke veilingen voor de NorNed-kabel op korte termijn in de Netcode op te nemen. Hiervoor is vereist dat ook de Noorse regelgeving voorziet in middellange en/of lange termijn veilingen. De Raad verzoekt daarom TenneT om de mogelijkheid van middellange en lange termijn veilingen te bespreken met Statnett met als doel om voorstellen voor de invoering van middellange en lange termijn veilingen te ontwikkelen, waarbij ook aandacht moet worden geschonken aan de introductie van een 'Use it or sell it systeem' De Raad tekent verder aan dat middellange en/of lange termijn veilingen ook na de latere invoering van een impliciete veiling voor de dag-vooruit capaciteit zouden kunnen blijven bestaan, vergelijkbaar aan de huidige situatie voor de grens met België.

²⁶ Zie "Regional market integration between the wholesale electricity markets of Belgium, France and the Netherlands - A road map prepared by CRE, CREG and DTe", December 2005.

Ad c. Inbiedplicht

82. De inbiedplicht wordt van rechtswege toegepast op expliciete veilingen. De Raad ziet geen reden om hierop een uitzondering te maken ten behoeve van de NorNed-kabel.
83. De inbiedplicht houdt de verplichting in dat partijen aan wie importcapaciteit is toegewezen in de dagveiling verplicht zijn een met de hoeveelheid in de dagveiling verkregen importcapaciteit overeenstemmende hoeveelheid elektriciteit aan de Nederlandse zijde in te bieden op de APX²⁷. De inbiedplicht, zoals neergelegd in artikel 5.6.12.1.a van de Netcode, is van belang voor een goede verdeling van de importcapaciteit en een goede werking van de markt. Artikel 5.6.12.1.a beoogt de marktwerking te bevorderen door de import van elektriciteit voor zo veel mogelijk partijen open te stellen. Indien de inbiedplicht niet zou bestaan kunnen handelaren of producenten capaciteit verwerven en deze capaciteit aan de markt onthouden door het niet te gebruiken en daarmee de importmogelijkheden voor concurrenten beperken. Het feit dat de resultaten van de NorNed veiling later beschikbaar komen dan de resultaten van de Duits-Nederlandse respectievelijk Belgisch-Nederlandse veiling maakt naar het oordeel van de Raad geen wezenlijke verschil op grond waarvan ten aanzien van NorNed aan voormeld belang een ander gewicht zou moeten worden toegekend. Daarbij is de Raad van oordeel dat marktpartijen ook ten aanzien van de NorNed veiling voldoende tijd ter beschikking staat om aan de inbiedplicht te kunnen voldoen.
84. In het kader van de inbiedplicht is nog gewezen op de financiële gevolgen voor marktpartijen en de extra transactie-inkomsten die de APX ontvangt als gevolg van de inbiedplicht die geldt bij een expliciete veiling. In dit verband heeft APX op 13 september 2007 een brief aan DTe gestuurd. APX geeft hierin aan een schatting te hebben gemaakt van de verwachte toename van het verhandelde volume na het commercieel operationeel worden van de NorNed kabel conform het codewijzigingsvoorstel van de gezamenlijk netbeheerders. Deze schatting samen met andere overwegingen (onder andere de discussie die is ontstaan naar aanleiding van de extra transactie inkomsten ten gevolge van de inbiedplicht met betrekking tot NorNed) heeft ertoe geleid dat APX voornemens is het transactietarief per MWh met 3,5 Eurocent te verlagen (huidig tarief is 14 Eurocent) onder de voorwaarde van de invoering van het codewijzigingsvoorstel van de gezamenlijke netbeheerders. De tariefverlaging zal eveneens van toepassing blijven bij de omzetting van de expliciete dagveiling in een impliciete veiling dus zodra marktkoppeling op de NorNed-kabel is gerealiseerd.
85. Gelet op vorenstaande ziet de Raad geen reden om de inbiedplicht niet van toepassing te laten zijn op de NorNed-kabel. Verder benadrukt de Raad dat de inbiedplicht voor de

²⁷ Zie artikel 5.6.12.1a van de Netcode.

NorNed-kabel slechts tijdelijk van betekenis zal zijn. Op het moment dat marktkoppeling gerealiseerd is en sprake is van een impliciete veiling heeft de inbiedplicht geen betekenis meer.

Ad d. Financiële consequenties expliciete veiling

86. De Raad kan zich inleven in de zorgen die er zijn over de financiële consequenties van de keuze voor een expliciete veiling. Naar aanleiding van de voortgangsrapportage over het tweede kwartaal van 2006 zijn daarover bij e-mail van 14 juni 2007 aan TenneT vragen gesteld. In de bijlage bij de e-mail van 10 juli 2007 heeft TenneT aangegeven dat ze door een onafhankelijk adviesbureau een onderzoek heeft laten uitvoeren. De socio-economische opbrengsten van de keuze voor een expliciete veiling liggen volgens het onderzoek inderdaad lager dan die van volledige marktkoppeling. Daarbij merkt TenneT op dat de minderopbrengst tijdelijk is totdat er in 2009 volledige marktkoppeling zal zijn gerealiseerd. De Raad beaamt dat de opbrengsten lager liggen in de huidige situatie waarin marktkoppeling nog niet mogelijk blijkt.

Ad e. Ramping constraint

87. De Noorse transmissiesysteembeheerder Statnett is juridisch verplicht de zogenaamde ramping constraint van 600 MW per uur toe te passen. Deze verplichting is opgenomen in appendix 7.7 behorende bij de Nordic System Operation Agreement²⁸. Deze overeenkomst (inclusief de bijlage) is door de Noorse toezichthouder, NVE, bekrachtigd en is gesloten in het belang voor handhaving van de systeemintegriteit. Onderhavige regels hebben primair een nationaal karakter en zijn onderdeel van de Noorse nationale regelgeving. De Raad heeft geen formele rol bij de totstandkoming van deze regels (gehad).
88. Anderzijds is de Raad het met marktpartijen eens dat onvoldoende duidelijk is waarom de ramping constraint van 600 MW per uur (technisch) noodzakelijk is. Vanwege het negatieve effect op de socio-economische opbrengsten, zal de Raad er dan ook bij de Noorse autoriteiten op aandringen om te bezien of de regelbeperking kan komen te vervallen. De Raad verzoekt tevens aan TenneT om deze problematiek met Statnett te bespreken met als doel om voorstellen te ontwikkelen die het gebruik van de NorNed-kabel minder of niet beperken. De Raad merkt daarbij tevens op dat indien er geen ramping constraint zou zijn, het ontwerp van de veiling aanzienlijk vereenvoudigd kan worden en ook saldering van import- en exportnominaties zou kunnen worden toegepast.

²⁸ De Nordic System Operation Agreement is gepubliceerd op www.nordel.org.

89. Hoofdstuk X en Bijlage A van het NorNed-besluit beschrijven de prikkels voor TenneT die onder andere beogen om de beschikbare capaciteit van de NorNed-kabel te maximaliseren. De Raad constateert dat de regelbeperking de beschikbare capaciteit van de NorNed-kabel kan beïnvloeden. De Raad zal nog bepalen of, en zo ja, op welke wijze de regelbeperking wordt meegenomen bij de toepassing van bovengenoemde prikkels.

Ad f. Extra price -area

90. Hoewel aanvankelijk een extra, vierde *price area* in Noorwegen, zou worden geïntroduceerd welke gevolgen zou (kunnen) hebben voor de handel over de NorNed-kabel, is daarvan op dit moment voorlopig geen sprake meer. Statnett heeft aangegeven dat de capaciteitsbeperkingen aan Noorse zijde lager zijn dan verwacht door de gereduceerde capaciteit op de Skagerrak verbinding (door transformatorproblemen aan Deense zijde) en dat de vierde *price area* er daarom op het moment van de ingebruikname van de NorNed-kabel niet komt. Evenwel is thans onduidelijk of de vierde *price area* op een later moment alsnog gerealiseerd zal worden alsmede wat hier de financiële consequenties van zullen zijn met het oog op de socio-economische opbrengsten van de NorNed-kabel. Per brief d.d. 28 September 2007 heeft NMa hiertoe nadere vragen gesteld aan Statnett. De NMa zal de ontwikkelingen rondom een eventuele vierde *price area* nauwgezet blijven volgen en waar nodig en mogelijk de discussie aangaan met de relevante Noorse autoriteiten.

Ad g. De 400 MW cap

91. Tijdens de hoorzitting hebben verschillende partijen geïnformeerd naar de zogenaamde 400 MW import cap in relatie tot NorNed. Enkele partijen stuurden aan op het versoepelen van de 400 MW import cap. Bovendien was voor diverse partijen niet duidelijk hoe de 400 MW import cap nu precies geïnterpreteerd moet worden.
92. Met betrekking tot de interpretatie van de 400 MW import cap merkt de Raad het volgende op. Op grond van artikel 31a, eerste lid van de E-wet is het een afnemer, leverancier of handelaar verboden al dan niet middellijk of onder voorwaarden de beschikking te hebben over een hoeveelheid transportcapaciteit op het landsgrensoverschrijdende net die groter is dan 400 MW. Artikel 5.6.11.3 van de Netcode stelt dat de maximale landsgrensoverschrijdende transportcapaciteit, gesommeerd over de verbindingen en na saldering van import en export, die een programmaverantwoordelijke mag nomineren 400 MW bedraagt. Artikel 31 lid 1 van de E-wet heeft een aldus andere strekking dan artikel 5.6.11.3 van de Netcode.
93. Op 15 mei 2001 heeft de toenmalige Directeur DTe, onder verwijzing naar de parlementaire geschiedenis, een brief naar TenneT gestuurd over wijze waarop DTe artikel 31 lid 1 van de E_wet respectievelijk artikel 5.6.11.3 van de Netcode interpreteert.

Deze brief is toegankelijk via de website van DTe:

(http://www.dte.nl/nederlands/elektriciteit/transport/invoer_en_uitvoer/index.asp).

94. Ten aanzien van een mogelijke versoepeling van de 400 MW import cap merkt de Raad op dat ze voor de NorNed-kabel - met het oog op de huidige Nederlandse marktstructuur - vooralsnog geen aanleiding ziet de Minister te adviseren om de 400 MW import cap aan te passen. Desalniettemin zal de Raad nut en noodzaak van deze regeling in het licht van de steeds veranderende context van de Nederlandse elektriciteitsmarkt tegen het licht blijven houden.

Ad h. Tijdstip indienen energieprogramma's en tijdstip resultaten veiling

95. Naar aanleiding van opmerkingen gemaakt tijdens de hoorzitting, heeft TenneT bevestigd (per brief d.d. 16 oktober 2007) dat de timing voor het indienen van de energieprogramma's bij TenneT (13.00 uur) enerzijds en de publicatie van de resultaten van de impliciete dag vooruit veiling op de Nord Pool Spot (13.30 uur) anderzijds niet aansluiten. Om de markt beter te faciliteren heeft TenneT voorgesteld om de tijdstippen in enkele artikelen van de Systemcode (artikel 2.4.1.4, artikel; 2.5.3.a, artikel 3.6.3, artikel 3.6.5, artikel 3.6.6, artikel m3.6.8 en artikel 3.6.10) te verschuiven. TenneT heeft tevens aangegeven dat zij het Uitvoeringsbesluit zodanig zal aanpassen dat marktpartijen het indienen van T-programma's en de biedingen voor regel- en reservevermogen gelijktijdig kunnen blijven doen met het opgeven van de regelruimte (artikel 2.4.1.4 van de Systemcode).
96. Gelet op vorenstaande zal de Raad de tijdstippen in de bovengenoemde artikelen van de Systemcode aanpassen conform het voorstel van TenneT (zie hoofdstuk VIII: Dictum).

Ad i. Wijziging door TenneT van de opzet van de veiling

97. Het voorgestelde artikel 5.6.10a.13 geeft TenneT de bevoegdheid, indien nodig, en in overleg met de directeur DTe, een nadere invulling te geven aan de opzet van de veiling. Ook wordt voorgesteld dat TenneT deze wijzigingen publiceert op haar website. De Raad merkt hierover op dat een dergelijke vergaande bevoegdheid van TenneT om eenzijdig af te wijken van bepaalde artikelen van de codes in strijd is met de artikelen 31 en 36 van de E-wet. De Raad verwijst hiervoor naar de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 4 september 2002, AWB 01/400. In die uitspraak heeft het College over een vergelijkbare bevoegdheid van netbeheerders om eenzijdig van bepaalde bepalingen van de Netcode, de Systemcode en de Meetcode af te mogen wijken, geoordeeld dat de toekenning van een dergelijke vergaande bevoegdheid aan de netbeheerders in strijd is met de in artikel 36 van de E-wet, zonder voorbehoud aan de Raad gegeven opdracht om de voorwaarden die de in artikel 31, eerste lid, bedoelde relaties tussen een netbeheerder en een derde te beheersen, vast te stellen. Om die reden kan de Raad het voorgestelde

artikel 5.6.10a.13 niet vaststellen. De Raad komt derhalve niet toe aan een inhoudelijke beoordeling van het voorgestelde artikel.

Adj. Bepalen voorkeursrichting

98. Naar aanleiding van het voorstel om voor die uren waarin de voorkeursrichting niet direct kan worden afgeleid, de voorkeursrichting te bepalen aan de hand van de resultaten in het volgende uur in plaats van het vorige uur, heeft TenneT toegelicht dat ervoor is gekozen om in die gevallen de richting van het vorige uur te nemen omdat er dan altijd een richting kan worden vastgesteld. Indien het volgende uur gekozen zou worden bestaat er een (hypothetische) mogelijkheid dat geen voorkeursrichting bepaald kan worden, omdat ook voor het volgende uur (of de volgende uren) geen voorkeursrichting kan worden afgeleid.
99. De Raad onderschrijft deze toelichting van TenneT. Tegelijkertijd kan de Raad zich voorstellen dat de keuze voor het volgende uur in plaats van vorige uur in sommige situaties kan leiden tot een efficiëntere allocatie. De Raad gaat er vooralsnog van uit dat dergelijke situaties zich zeer zelden of nooit zullen voordoen. Tevens constateert de Raad dat deze problematiek, en ook eventuele andere mogelijkheden om de allocatie efficiënter te laten plaatsvinden bij het wisselen van voorkeursrichting, niet zouden spelen indien er geen ramping constraint zou gelden. Het lijkt de Raad dan ook raadzaam om eerst prioriteit te geven aan de mogelijke afschaffing van de ramping constraint (zie randnummer 87), dan te investeren in verfijningen van het veilingontwerp voor situaties met het wisselen van de voorkeursrichting.
100. Gelet op vorenstaande ziet de Raad geen reden om op dit punt af te wijken van het gewijzigde codevoorstel.

Onduidelijkheid in bewoording van artikel 5.6.9.3 lid b

101. Artikel 5.6.9.3 lid b is naar de mening van de Raad onduidelijk verwoord. Uit dit artikel zou geconcludeerd kunnen worden dat indien een partij bijvoorbeeld in België beschikt over een status vergelijkbaar aan de erkenning als programmaverantwoordelijke, deze partij aan alle dagveilingen, dus ook de veilingen op de Duitse grens en Noorse grens, zou kunnen deelnemen. Een dergelijke interpretatie is niet wenselijk. In bovengenoemd voorbeeld mag de betreffende partij alleen aan de dagveiling op de Belgische grens deelnemen. Daarom wordt de bewoording van dit artikel aangepast.
102. *Tijdstip inwerkingtreding*
Dit besluit treedt in werking op 14 november 2007. Uiteraard kan er pas capaciteit overeenkomstig dit besluit aan de markt ter beschikking worden gesteld indien er ook daadwerkelijk capaciteit beschikbaar is. Het kan zijn dat de NorNed-kabel op 14

november nog niet in gebruik is genomen. In dat geval zal TenneT, conform artikel 5.6.8.1a van de Netcode, dagelijks bekend maken dat er voor de volgende dag nul MW beschikbaar is. De gewijzigde artikelen van de Netcode hebben in dat geval nog geen praktische betekenis. TenneT zal actief tijdig informatie verschaffen over de ingebruikname datum van de NorNed-kabel. De wijzigingen in de Systeemcode (zie randnummer 95) zullen in ieder geval wel per 14 november praktische betekenis hebben.

VIII. Dictum

103. In de hiernavolgende beoordeling worden de wijzigingen ten opzichte van de huidige Netcode aangegeven (toevoegingen zijn onderstreept, weglatingen zijn doorgehaald).
104. De aanhef van artikel 5.6.6.1 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 5.6.6.1 Bij het veilen van de voor ~~veiling~~ beschikbare landgrensoverschrijdende transportcapaciteit van de verbindingen Meeden-Duitsland, Hengelo-Duitsland, Maasbracht-Duitsland, Borssele-België, Geertruidenberg-België en Maasbracht-België worden de volgende categorieën transporten onderscheiden:
105. Er wordt na artikel 5.6.6.2 een nieuw artikel 5.6.6.2.a ingevoegd dat komt te luiden:
- 5.6.6.2a De veilig beschikbare landgrensoverschrijdende transportcapaciteit van de verbinding Femshaven-Noorwegen komt volledig ten goede aan spottransporten, met een looptijd van ten minste één klokuur en maximaal één kalenderdag.
106. Artikel 5.6.7.4 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 5.6.7.4 De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet wijst de beschikbare landgrensoverschrijdende capaciteit voor spottransporten op de landgrensoverschrijdende verbindingen Meeden-Duitsland, Hengelo-Duitsland, en Maasbracht-Duitsland en Femshaven-Noorwegen aan de marktpartijen toe door middel van expliciete veiling.
107. Er wordt na artikel 5.6.8.1 een nieuw artikel 5.6.8.1a ingevoegd dat komt te luiden:
- 5.6.8.1a De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet maakt dagelijks uiterlijk om 9:15 uur de onder 5.6.6.2a genoemde capaciteit voor de volgende dag bekend.
108. Artikel 5.6.8.2 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 5.6.8.2 De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet maakt dagelijks schattingen van de beschikbare capaciteit voor spottransporten als genoemd in artikel 5.6.8.1 en in 5.6.8.1a op uurbasis bekend voor een periode van 30 dagen daaropvolgend.
109. Er wordt na artikel 5.6.9.1 een nieuw artikel 5.6.9.1a ingevoegd dat komt te luiden:
- 5.6.9.1a De in artikel 5.6.6.2a genoemde en volgens artikel 5.6.7.4 gespecificeerde

transportcapaciteit wordt op een dagveiling op uurbasis geveild, die plaatsvindt op de dag voorafgaande aan het transport. Biedingen kunnen tot 9:45 uur op de betreffende dag worden gedaan.

110. Artikel 5.6.9.3, onderdeel b, wordt gewijzigd en komt te luiden:

5.6.9.3

b. Aan de dagveiling kunnen slechts partijen deelnemen die beschikken over een erkenning als programmaverantwoordelijke dan wel over een vergelijkbare status in Noorwegen voor de dagveiling van de capaciteit van de verbinding Eemshaven-Noorwegen, of in België voor de dagveiling van de capaciteit van de verbindingen Borssele-België, Geertruidenberg-België en Maasbracht-België, of in Duitsland voor de dagveiling van de capaciteit van de verbindingen Meeden-Duitsland, Hengelo-Duitsland en Maasbracht-Duitsland

111. Artikel 5.6.9.7 wordt gewijzigd en komt te luiden:

5.6.9.7 De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet maakt zijn voorwaarden, waarmee hij uitvoering geeft aan het bepaalde in deze paragraaf 5.6 van de Netcode Elektriciteit, openbaar tenminste 12 weken voor de aanvang van het kalenderjaar waarin die voorwaarden gehanteerd zullen worden.

112. Artikel 5.6.10 wordt gewijzigd en komt te luiden:

5.6.10 Procedure van de in artikel 5.6.9.1 genoemde expliciete veiling

113. Na artikel 5.6.10.9 worden de volgende nieuwe artikelen 5.6.9.10a en 5.6.10a.1 tot en met 5.6.10a.12 ingevoegd die komen te luiden:

5.6.10a Procedure van de in artikel 5.6.9.1a genoemde expliciete veiling

5.6.10a.1 Biedingen in de veiling kunnen gedaan worden voor zowel import als export.

5.6.10a.2 De beheerder van het landelijk hoogspanningsnet bepaalt dagelijks op basis van de biedingen de voorkeursrichting van de transporten voor elk klokkuur, door bij een capaciteit van 300 MW voor beide richtingen de prijs vast te stellen van het eerste niet gehonoreerde bod, dat is uitgebracht door een andere partij dan de partij die de laatst gehonoreerde bieding heeft uitgebracht. Indien het betreffende bieding niet is uitgebracht, is de prijs voor die richting 0.

5.6.10a.3 De richting waarvoor conform artikel 5.6.10a.2 de hoogste prijs wordt bepaald is de voorkeursrichting.

5.6.10a.4 Indien de prijzen voor beide richtingen gelijk zijn dan is de voorkeursrichting dezelfde als in het voorafgaande uur.

- 5.6.10a.5 Indien er in beide richtingen minder dan 300 MW gevraagd wordt dan is de voorkeursrichting dezelfde als in het voorafgaande uur.
- 5.6.10a.6 In het uur voorafgaand aan, en in het uur volgend op het moment waarop de voorkeursrichting omslaat veilt de beheerder van het landelijk hoogspanningnet 300 MW in de voorkeursrichting. In de overige uren veilt de beheerder van het landelijk hoogspanningnet de capaciteit zoals bedoeld in artikel 5.6.6.2a en gepubliceerd conform artikel 5.6.8.1a in de voorkeursrichting.
- 5.6.10a.7 Indien er voldoende capaciteit is om alle aanvragen te honoreren, is de clearingprijs gelijk aan EUR 0,-.
- 5.6.10a.8 Indien de totale vraag naar capaciteit in de voorkeursrichting groter is dan de voor die veiling en in die richting beschikbare capaciteit, is de clearingprijs gelijk aan het laagste gehonoreerde bod (waarbij een bod omvat de prijs die een partij ten hoogste wil betalen voor capaciteit op die verbinding in de voorkeursrichting).
- 5.6.10a.9 Indien niet alle verzoeken (in de vorm van biedingen) in de voorkeursrichting gehonoreerd kunnen worden, worden de biedingen gehonoreerd naar de hoogte van het bod te beginnen met het hoogste bod.
- 5.6.10a.10 Partijen die in deze veiling capaciteit krijgen toegewezen betalen de clearingprijs van die betreffende veiling aan het veilingbureau dat de veiling van transportcapaciteit voor de beheerder van het landelijk hoogspanningnet verzorgt.
- 5.6.10a.11 De beheerder van het landelijk hoogspanningsnet maakt dagelijks voor 10:15 uur de hoeveelheid toegewezen capaciteit en de prijs daarvan bekend.
- 5.6.10a.12 De kosten die de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet maakt voor de inkoop van netverliezen op de Norned kabel en voor het faciliteren van een efficiënte handel tussen Noorwegen en Nederland behoren tot de kosten van de veiling zoals bedoeld in artikel 5.6.15.1.
114. Artikel 5.6.13.2 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 5.6.13.2 De transportcapaciteit voor spottransporten, zoals bedoeld in artikel 5.6.8.1, kan tot 8:30 uur op de dag voorafgaand aan het transport verminderd worden tot minimaal 100 MW. De transportcapaciteit voor spottransporten zoals bedoeld in artikel 5.6.8.1a kan tot 9:15 uur op de dag voorafgaand aan het transport worden gereduceerd tot 0 MW.
115. Artikel 5.6.13.30 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 5.6.13.3 Indien de transportcapaciteit, zoals bedoeld in artikel 5.6.8.1, voor spottransporten voor de expliciete veiling na 8:30 uur of voor impliciete veiling na 10:00 uur op de dag voorafgaand aan het transport verminderd moet worden, of indien de transportcapaciteit zoals bedoeld in artikel 5.6.8.1a na 9:15 uur op de dag voorafgaand aan het transport verminderd moet worden, voorziet de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet in vervangend vermogen, zodat de beschikbaarheid van de in de artikelen 5.6.8.1 en 5.6.8.1a genoemde importcapaciteit voor zover gerelateerd aan de handel op de APX op basis van de verplichting in artikel 5.6.12.1, is

gegarandeerd.

116. In de hiernavolgende beoordeling worden de wijzigingen ten opzichte van de huidige Systemcode aangegeven door een afwijkende kleur van de letters (blauw) en middels doorhalingen (eveneens in de kleur blauw). Nieuwe artikelen worden in zwart weergegeven.
117. Artikel 2.4.1.4 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 2.4.1.4 Een in artikel 2.4.1.1. bedoelde aangeslotene meldt per programmatijdseenheid de regelruimte (MW) van zijn afzonderlijke productie-eenheden voor ~~14.00~~14:45 uur van de dag voorafgaand aan de dag waarop de regelruimte betrekking heeft aan de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet. Hij onderscheidt daarbij de volgende categorieën:
- vermogen dat instantaan beschikbaar is voor regelacties conform artikel 2.2.5;
 - vermogen dat binnen 15 minuten beschikbaar is voor regelacties conform artikel 2.2.5;
 - vermogen dat op een termijn tussen 15 minuten en 30 minuten beschikbaar is voor regelacties conform artikel 2.2.5;
 - vermogen dat op een termijn tussen 30 minuten en 2 uren beschikbaar is voor regelacties conform artikel 2.2.5;
 - vermogen dat op een termijn tussen 2 uren en 8 uren beschikbaar is voor regelacties conform artikel 2.2.5;
118. Artikel 2.5.3 a wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 2.5.3 a. De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet publiceert dagelijks, voor ~~15.00~~15:45 uur, voor de volgende kalenderdag, de op grond van artikel 2.4.1.4 ontvangen gegevens over de regelruimte, per programmatijdseenheid en gesommeerd per categorie als onderscheiden in artikel 2.4.1.4, op zijn openbare internet site.
119. Artikel 3.6.3 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 3.6.3 Indien de toewijzing, bedoeld in 3.6.2, niet overeenstemt met de planning, bedoeld in 3.6.1, dient de programma verantwoordelijke bij de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet vóór ~~13.00~~14:00 uur op dezelfde dag een bijgestelde planning in.
120. Artikel 3.6.5 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 3.6.5 Een programma verantwoordelijke met een volledige erkenning dient dagelijks vóór ~~13.00~~14:00 uur bij de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet met betrekking tot aansluitingen waarvoor hij programma verantwoordelijke is een energieprogramma in, waarin mede een IET-planning is opgenomen.
121. Artikel 3.6.6 wordt gewijzigd en komt te luiden:
- 3.6.6 Een programma verantwoordelijke met een handelserkenning dient dagelijks vóór

~~13.00~~14:00 uur bij de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet een energieprogramma met betrekking tot ener-gietransacties voor de volgende dag in, waarin mede een IET-planning is opgenomen.

122. Artikel 3.6.8 wordt gewijzigd en komt te luiden:

3.6.8 In geval de toewijzing, bedoeld in 3.6.7, niet overeenstemt met het in 3.6.5 en 3.6.6 bedoelde energieprogramma, dient de programma verantwoordelijke bij de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet vóór ~~15.00~~16:00 uur een met betrekking tot de IET-planning bijgesteld energieprogramma in.

123. Artikel 3.6.10 wordt gewijzigd en komt te luiden:

3.6.10 Indien een toewijzing van transportcapaciteit als bedoeld in 3.6.2 of 3.6.7 niet vóór ~~17.00~~17:30 uur op dezelfde dag wordt bevestigd door de beheerder van dat deel van de desbetreffende landsgrensoverschrijdende verbinding dat niet in Nederland is gelegen, vervalt de toewijzing.

124. Dit besluit treedt in werking op 14 november 2007. Dit besluit wordt bekendgemaakt in de Staatscourant en wordt geplaatst op de internetpagina van DTe (www.dte.nl).

Den Haag,

Datum:

De Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit

P. Kalbfleisch

R.J.P. Jansen

G.J.L. Zijl

Tegen dit besluit kan degene, wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, binnen zes weken na de dag van bekendmaking van dit besluit een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit, Juridische Dienst, Postbus 16326, 2500 BH Den Haag. In dit bezwaarschrift kan een belanghebbende op basis van artikel 7:1a, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht, de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit verzoeken in te stemmen met rechtstreeks beroep bij de administratieve rechter.